

Aramis Pipeline

An archaeological assessment Of geophysical survey results

Final report 31-08-2023

Periplus Archeomare reference 22A030-01

Samenvatting (Abstract in Dutch)

In opdracht van TotalEnergies Nederland B.V. heeft Periplus Archeomare een archeologische analyse uitgevoerd van de geofysische onderzoeksresultaten van het Aramis pijpleidingtracé.

Een grote hoeveelheid onderzoeksgegevens (*sidescan-sonar, magnetometer, multibeam echosounder en subbottom-profiler*) van een gebied met een totale oppervlakte van 243 km² is geanalyseerd om een archeologische beoordeling uit te voeren.

Deze analyse van geofysische onderzoeksresultaten is de tweede stap in de AMZ-cyclus, na de bureaustudie. Het doel van deze analyse is het toetsen van de op de bureaustudie gebaseerde verwachting voor archeologische resten in het gebied. De verwachting omvat overblijfselen van scheepvaartgerelateerde resten (wrakken), vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog en prehistorische nederzettingen.

Sidescan-sonar en multibeam-contacten

Binnen het onderzochte gebied is aan in totaal acht contacten een archeologische verwachting toegekend. In overeenstemming met de Nederlandse wet- en regelgeving mogen hier geen bodemverstoringen plaatsvinden. Indien er binnen een straal van 100 meter van een potentiële archeologische locatie activiteiten plaatsvinden, wordt in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) van geval tot geval bekeken of de 100 meter gehandhaafd moet blijven.

Feature	NCN	Easting	Northing	Route section	Distance
BK_FSEA_SSS_0022	-	551288	5924521	D	+50
BK_FSEA_SSS_0179	-	555839	5929168	D	-240
BJ_FD_SSS_0015	-	548443	5894128	F	+230
BB_FS_SSS_0683	219	570384	5762003	East	-540
BH_FSEA_SSS_0104	531	559172	5935317	C	+25
BK_FSEA_SSS_0163	967	550165	5921956	D	-56
BN_FD_SSS_0025	945	576689	5920367	E Neptune	+220
BB_FS_SSS_0433	-	570711	5761481	East	-210

Tabel 1. Side scan sonar contacten met een archeologische verwachting.

Drie van de acht contacten vallen binnen 100 meters van de geplande route.

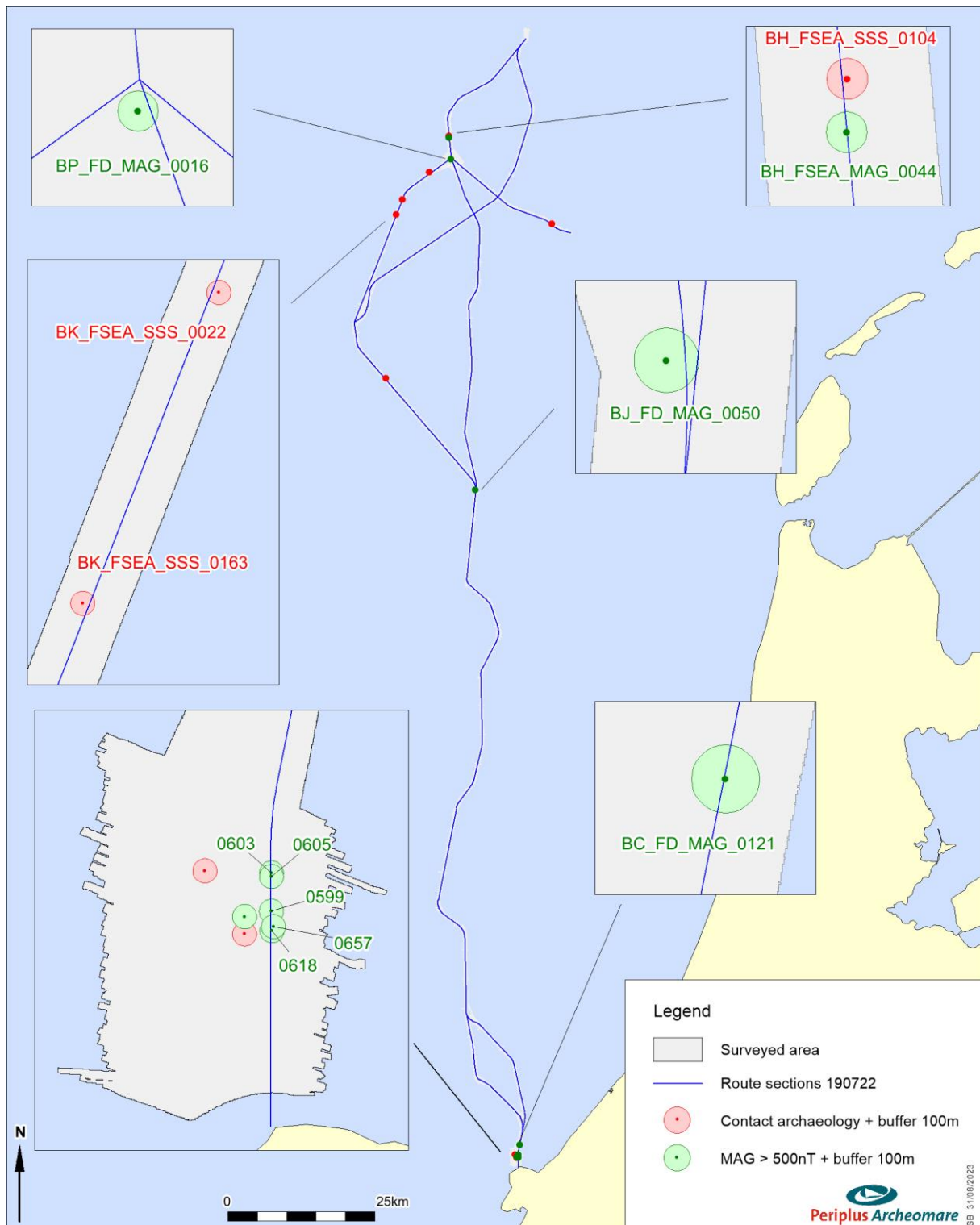
Magnetische afwijkingen

In totaal zijn op 2748 locaties magnetische afwijkingen waargenomen. Op tien locaties zijn magnetische afwijkingen met een piek-tot-piekwaarde van meer dan 500 nT in kaart gebracht, die niet gerelateerd kunnen worden aan bekende objecten zoals pijpleidingen of kabels en die van potentieel archeologisch belang kunnen zijn. De objecten die deze afwijkingen veroorzaken, zijn niet zichtbaar op sidescan-sonar- of multibeam-beelden en worden daarom geacht in de zeebodem te zijn begraven. Deze objecten kunnen (naast archeologische objecten) onder meer puin, explosieven, verloren ankers, et cetera zijn. Zolang het karakter van deze objecten niet is vastgesteld, worden de objecten geacht van potentieel archeologisch belang te zijn. Negen van de tien contacten vallen binnen een straal van 100 meter van de voorgestelde route.

Target	E	N	nT	Section	Distance
BAB_FS_UXO_0010	570711	5761625	808	East	-210
BAB_FS_UXO_0599	570931	5761671	514	East	+5
BAB_FS_UXO_0603	570932	5761987	2312	East	+8
BAB_FS_UXO_0605	570933	5761957	1158	East	+8
BAB_FS_UXO_0618	570936	5761510	729	East	+11
BAB_FS_UXO_0657	570948	5761543	1348	East	+22
BC_FD_MAG_0121	571170	5763666	666	East	+4
BH_FSEA_MAG_0044	559169	5935057	578	C	-2
BJ_FD_MAG_0050	563642	5875159	2089	F	-59
BP_FD_MAG_0016	559490	5931390	591	B	-60

Tabel 2. Magnetische anomalieën groter dan 500 nT met een archeologische verwachting.

Een overzicht van de contacten en magnetische anomalieën is weergegeven in de volgende figuur.

Figuur 1 Overzicht van de potentieel archeologische contacten binnen het onderzochte gebied.

In overeenstemming met de Nederlandse wet- en regelgeving mogen geen bodemverstoringen plaatsvinden op deze locaties. Indien binnen een straal van 100 meter van een potentiële archeologische locatie activiteiten plaatsvinden, wordt in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) van geval tot geval bekeken of de 100 meter gehandhaafd moet blijven. Alle locaties van potentieel archeologisch belang binnen een straal van 100 meter van de voorgestelde route zijn weergegeven in figuur 1.

Prehistorische resten

Gebieden met een archeologische potentie voor prehistorische vondsten zijn hieronder samengevat

Depositional environment Areas of potential archaeological interest	Lithostratigraphic Unit	Time of deposition	Archaeological period
Peat-covered aeolian and small scale fluvial deposits	Boxtel Formation	<i>Late Glacial</i> and <i>Early Holocene</i>	Late Paleolithic and Early Mesolithic
Catchment of the Rhine	Kreftenheye Formation	Pleniglacial	Middle Paleolithic
Shores of lakes and lagoons	Brown Bank Member	Early <i>Weichselian</i>	Middle Paleolithic to Early Mesolithic

De fysieke kwaliteit, dat wil zeggen de integriteit en het behoud van prehistorische resten, is sterk afhankelijk van de mate waarin prehistorische landschappen en archeologische niveaus daarin zijn aangetast door erosie. De seismische gegevens geven aan dat een deel van het Pleistoceen-landschap is geërodeerd tijdens de mariene transgressie in het vroege Holoceen, waardoor de integriteit van mogelijke prehistorische nederzettingen is aangetast. Lokaal kunnen de geologische eenheden die zijn gedefinieerd als potentiële lagen met prehistorische overblijfselen intact zijn gebleven, vooral in gebieden waar veen is gevonden. De interpretatie van lithostratigrafische eenheden en het karakter van de laaggrenzen (erosief versus niet-erosief) uit de seismische gegevens is gebaseerd op de beschikbare geologische gegevens en het oordeel van deskundigen. De seismische interpretatie moet worden geverifieerd door middel van vibrocore-bemonstering. De werkelijke geologische sequenties die in het gebied aanwezig zijn en de integriteit van de laaggrenzen zullen worden geverifieerd, wat een instrument zal bieden voor verdere analyse van de prehistorische landschappen en het specificeren en testen van het archeologische potentieel.

Advies prehistorie

Periplus Archeomare beveelt aan verder archeologisch onderzoek uit te voeren dat zich richt op het ontstaan en de integriteit van paleo-landschappen langs de Aramis-routetrajecten voor algemene archeologische onderzoeksdoeleinden. Dit onderzoek omvat een inventarisatie van veldonderzoek door middel van vibrocore-bemonstering conform de Nederlandse Kwaliteitsnorm voor Archeologie (KNA Waterbodems 4.1). Er wordt een geotechnische campagne uitgevoerd om een geologisch model te genereren van de ondergrond van de pijpleidingcorridor en om de fysische eigenschappen van de aanwezige sedimentlagen te bepalen. Wij adviseren om een aantal vibrocore-locaties aan te wijzen waar sedimentmonsters worden verzameld die gebruikt kunnen worden voor geo-archeologisch onderzoek.

De intacte monsters moeten door een (senior) prospector worden onderzocht en beschreven volgens de Standaard Boorbeschrijvingsmethode (SBB). Monsters worden geselecteerd en gestabiliseerd om te worden geanalyseerd door specialisten op het gebied van OSL- en radiokoolstofdatering, sedimentpetrografie, palynologie, micropaleontologie (foraminiferen, ostracoden, diatomeeën, et cetera), macroresten van planten en dieren en weekdieren om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van landschappen in de loop van de tijd en de mate waarin deze paleolandschappen bewaard zijn gebleven.

Conform de Nederlandse Kwaliteitsnorm voor Archeologie (KNA Waterbodems 4.1) moet er een Programma van Eisen (PvE) en/of Plan van Aanpak (PvA) worden opgesteld. Dit PvE/PvA omvat de doelstelling, de onderzoeksstrategie en -methodiek, de kaders en de praktische uitvoering van het onderzoek, zodat het proces soepel verloopt en meervoudig gebruik van de op uniforme wijze verkregen data wordt bereikt. Geadviseerd wordt om deze PvE/PvA ter goedkeuring voor te leggen aan het Bevoegd Gezag en de RCE. Na afronding van het inventariserend veldonderzoek kunnen tijdens de aanleg van de pijpleiding gegevens worden verzameld die – vanuit archeologisch oogpunt – op gedetailleerd niveau waardevolle informatie opleveren. Het kan zeer nuttig zijn om deze informatie vanuit archeologisch oogpunt verder te onderzoeken. Het verdient aanbeveling om, nadat de plannen zijn uitgewerkt, in overleg met de RCE de mogelijkheden hiervoor te onderzoeken.

Tijdens de installatie van de leiding kunnen archeologische voorwerpen worden ontdekt die volledig zijn begraven of tijdens het geofysisch onderzoek niet als archeologisch object zijn herkend. Wij adviseren passieve archeologische begeleiding op basis van een goedgekeurd Programma van Eisen. Passieve archeologische begeleiding houdt in dat een archeoloog tijdens de uitvoering van de werkzaamheden niet aanwezig is, maar altijd op afroep beschikbaar is. Het opvolgen van deze aanbeveling voorkomt vertragingen tijdens de werkzaamheden wanneer er onverwacht archeologische resten worden aangetroffen. Op grond van de Erfgoedwet is het verplicht om deze bevindingen te melden aan de toezichthouder (Minister van OCW). Deze melding moet ook worden opgenomen in het bestek van het werk.